

Sygn. akt IV CSK 27/18

POSTANOWIENIE

Dnia 5 czerwca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z powództwa M.W.
oraz małoletnich I.H. i K.H.
przeciwko P.S.
o nakazanie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 5 czerwca 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki M.W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w G.
z dnia 21 marca 2017 r., sygn. akt I ACa .../17,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w G. na rzecz adwokata S.P. kwotę 1.800 (jeden tysiąc osiemset) złotych powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 marca 2017 r. Sąd Apelacyjny w G., po podjęciu postępowania z udziałem następców prawnych zmarłego powoda Z.S. oddalił apelację od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 7 czerwca 2013 r. oddalającego powództwo o nakazanie pozwanemu P.S. złożenia oświadczenia woli o przeniesieniu na powoda własności lokalu mieszkalnego nr 3, położonego przy ul. O. 2 w T.

Podzielając ustalenia faktyczne i rozważania prawne Sądu Okręgowego, uznał, że nie zaistniały podstawy do odwołania darowizny z uwagi na rażącą niewdzięczność obdarowanego (art. 898 § 1 k.c.) Stwierdził również, że wskazane w art. 896 k.c. podstawy odwołania darowizny nie znalazły żadnego odzwierciedlenia w oświadczeniu darczyńcy o odwołaniu darowizny, nie były także podnoszone w jego zeznaniach. Powołanie ich po raz pierwszy w apelacji należy, zatem kwalifikować, jako naruszenie wynikającego z art. 383 k.p.c. zakazu występowania z nowymi roszczeniami w postępowaniu apelacyjnym. Nawet jednak gdyby dopuścić taką możliwość, to nie zostało wykazane, że przedmiot darowizny nie został wydany, a sytuacja darczyńcy uzasadniała powołanie się na tę regulację prawną.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez powódkę M.W. Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne w postaci konieczności odpowiedzi na pytania: 1) czy Sąd winien z urzędu badać czy zachodziły przesłanki z art. 896 k.c. w sytuacji, gdy powód powoływał się na okoliczności wskazane w tym przepisie przed sądem pierwszej instancji, niemniej nie przywołał literalnie tego przepisu ani w oświadczeniu o odwołaniu darowizny ani w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji oraz czy zarzut naruszenia art. 896 k.c. na etapie postępowania apelacyjnego jest spóźniony w kontekście art. 383 k.p.c.; 2) czy dopuszczalne jest przyjmowanie za własne przez sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji, w sytuacji zgłoszenia w apelacji zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych oraz czy w związku z tym wynikający z art. 378 § 1 k.p.c. nakaz rozważenia zarzutów apelacji nie skutkuje obowiązkiem przeprowadzenia przez sąd drugiej instancji własnej oceny materiału dowodowego w zakresie zgłoszonych zarzutów, które powinny znaleźć odzwierciedlenie w uzasadnieniu wyroku. W

ocenie powódki skarga jest również oczywiście uzasadniona z uwagi na podniesione w jej podstawie zarzuty.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, iż wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151).

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania nie spełnia tych wymogów.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazano, że w przyjętym w kodeksie postępowania cywilnego systemie apelacji pełnej postępowanie apelacyjne ma charakter rozpoznawczy, sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji oraz w postępowaniu

apelacyjnym. Wyjaśniono, że sąd drugiej instancji ma obowiązki i uprawnienia sądu merytorycznego, który może dokonać innej oceny prawnej ustalonego przez sąd pierwszej instancji stanu faktycznego, odmiennej oceny dowodów i innych ustaleń faktycznych, a także uzupełnić ustalenia sądu pierwszej instancji. W sytuacji, gdy sąd drugiej instancji nie uzupełnia postępowania dowodowego ani po rozważeniu zarzutów apelacyjnych, nie znajduje podstaw do zakwestionowania oceny dowodów i ustaleń faktycznych orzeczenia sądu pierwszej instancji, może te ustalenia przyjąć za podstawę faktyczną swojego rozstrzygnięcia. Wystarczające jest wówczas, by stanowisko to znalazło odzwierciedlenie w uzasadnieniu orzeczenia sądu odwoławczego. Podkreślono, że wynikający z art. 378 § 1 k.p.c. obowiązek sądu drugiej instancji nie oznacza konieczności osobnego omówienia przez sąd w uzasadnieniu wyroku każdego argumentu podniesionego w apelacji, wystarczające jest, bowiem odniesienie się do sformułowanych w apelacji zarzutów i wniosków w sposób wskazujący na to, że zostały one przez sąd drugiej instancji w całości rozważone przed wydaniem orzeczenia (por. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7 - 8, poz. 124 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2017 r., I PK 264/16, nie publ., z dnia 30 września 2016 r., I CSK 623/15, nie publ., i z dnia 15 września 2016 r., I CSK 659/15, nie publ.). Nie zachodzi, zatem potrzeba kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym zakresie.

Skarżąca nie wykazała również występowania istotnego zagadnienia prawnego na tle art. 896 k.c. w zw. z art. 383 k.p.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że uprawnienie do odwołania darowizny jeszcze niewykonanej, z przyczyn określonych w art. 896 k.c., jest uprawnieniem ściśle osobistym darczyńcy, związanym z jego sytuacją powstałą już po zawarciu umowy darowizny, a przed jej wykonaniem, w następstwie czego wykonanie darowizny nie może nastąpić bez uszczerbku dla jego własnego utrzymania odpowiednio do jego usprawiedliwionych potrzeb albo uszczerbku dla ciążących na nim ustawowych obowiązków alimentacyjnych. W razie śmierci darczyńcy, uprawnienie osobiste darczyńcy nie przechodzi na jego spadkobierców. Podkreślono, że samo zawarcie umowy darowizny nieruchomości, wywołującej skutek rzeczowy przewidziany w art. 155 § 1 k.c., nie przesądza o tym, że umowa darowizny została już wykonana

(por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2014 r., V CSK 289/13, OSNC-ZD 2015, nr 3, poz. 32). Wyjaśniono również, że przedmiotem procesu przed sądem odwoławczym może być tylko to co było przedmiotem procesu przed Sądem pierwszej instancji. Przytoczenie w apelacji przepisów prawa materialnego wskazujących na inny stan faktyczny niż ten, na którym zostało oparte żądanie pozwu, stanowi – niedopuszczalną w postępowaniu apelacyjnym – zmianę powództwa (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 1998 r., III CKN 32/98, OSNC 1999, nr 5, poz. 96, z dnia 29 stycznia 2009 r., V CSK 282/08, I C 2009, nr 10, str. 48, i z dnia 11 stycznia 2011 r., II CSK 402/10, OSNC – ZD 2012, nr A, poz. 16).

Natomiast oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance wymienionej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej *prima facie*, bez konieczności głębszej analizy, sprzeczności orzeczenia z zasadniczymi i nie podlegającymi różnej wykładni przepisami albo jego wydania w wyniku oczywiście błędnej, widocznej bez głębszej analizy prawniczej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa. Natomiast skarżący przedstawiając, jako okoliczność uzasadniającą rozpoznanie skargi kasacyjnej „oczywiste naruszenie prawa” powinien wykazać kwalifikowany charakter tego naruszenia (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100 i z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49).

Skonfrontowanie zaskarżonego orzeczenia z uzasadnieniem wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala na stwierdzenie, by spełniona została, wyżej zdefiniowana, przesłanka oczywistej zasadności skargi. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania zostało ograniczone do konstatacji, iż skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z uwagi na podniesione w jej podstawie zarzuty. Skarżąca nie uwzględniła, że skarga kasacyjna winna być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu elementów kreatywnych skargi. Skarżąca winna była podać argumenty wykazujące, iż rzeczywiście skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona i w czym – w jej ocenie – wyraża się ta „oczywistość”, a czego nie uczyniła. Z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi

kasacyjnej do rozpoznania wynika, że skarżąca oczekuje w istocie od Sądu Najwyższego oceny podstawy skargi w ramach instytucji „przedsądu”, a co jest niedopuszczalne.

Ponadto, skarżąca nie uwzględniła (odwołując się do orzecznictwa wydanego na tle nieobowiązującego stanu prawnego), że skarga kasacyjna jest instrumentem prawidłowości stosowania prawa przez sądy, a nie instrumentem kontroli ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Istota zarzutów skargi, z którymi skarżąca wiąże jej oczywistą zasadność, polega w znacznej mierze na zakwestionowaniu poczynionych przez Sąd Apelacyjny ustaleń faktycznych, a zatem dotyczy materii uchylającej się spod kontroli kasacyjnej.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy orzekł na podstawie § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 8 pkt 6 i § 4 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2016, poz. 1714, ze zm.).

aj

kc